

CALLEWAERT (*Charles-Joseph-Corneille*), Rekenplichtige (Antwerpen, 26.12.1855 — Gent, 13.9.1945). Zoon van Charles en van Bosschaert, Clemence. Gehuwd met Tushaus, Elise.

Charles Callewaert was de zoon van een make-laar in granen bij de beurs van Antwerpen. Hij studeerde respectievelijk aan het Atheneum en het Hoger Handelsinstituut van zijn geboortestad.

Callewaert was drie jaar in dienst van het «Comité d'Études du Haut-Congo». Nopens de vertrekdatum is men het echter niet eens. Bijna alle bronnen geven augustus 1880 op als begindatum van Callewaert's koloniale loopbaan. Het staat nochtans vast dat hij slechts in maart 1881 naar Afrika vertrokken is. Dit blijkt uit een schrijven van Strauch, gedagtekend 16 maart 1881, dat berust op het Koninklijk Museum van Belgisch-Congo te Tervuren. Dit schrijven bevat het volgende: «Par suite du contrat passé entre nous le 1er mars dernier, vous êtes entré en service vice du Comité d'Études du Haut-Congo».

Callewaert ontving daarop het bevel de 19e maart 1881 uit Liverpool te vertrekken met de kust van West-Afrika als bestemming.

Trouwens, uit een eigenhandig door Callewaert geschreven dokument, in het bezit van de Koninklijke Academie voor Koloniale Wetenschappen, blijkt dat hij in maart 1881 afgevoerd is. Een gedeelte van dit dokument is als volgt opgesteld: «Engagé au bureau rue Brédérode à Bruxelles de l'Association Internationale Africaine en septembre 1880; parti de Liverpool en mars 1881 pour compte du Comité d'Études du Haut-Congo, en qualité d'agent commercial».

Het is dus best mogelijk dat Callewaert zich in september 1880 op de burelen van de Internationale Afrikaanse Vereniging heeft aangeboden, maar dat de eigenlijke indiensttreding slechts in maart 1881 geschiedde, zoals blijkt uit de hogervernoemde brief van Strauch.

Bij zijn aankomst in Afrika werd Charles Callewaert geattacheerd aan de post te Vivi, waar hij zich bezighield met het vervoer door Opper-Congo. Hij begaf zich naar Isangila om hulp te bieden aan de in nood verkerende karavaan van Peschuël Lösck. Hij ontmoette deze karavaan te Mowa. Nadat de moeilijkheden overwonnen waren, begaf hij zich met Grang naar Manianga, van waaruit hij de Stanley-Pool bereikte.

Op 10 juli 1882 werd hij door Stanley aangeduid om de leiding op zich te nemen van de «Comptoir Commercial de Ntamo» (Leopoldstad). Hij hield er zich onledig met de aankoop van ivoor, terwijl hij eveneens instond voor de ruilhandel. Op 14 december 1882, kreeg hij van Stanley het bevel alle aankoop te onderbreken en het vervoer te verzekeren naar Mswata, Bolobo en de Evenaar. Op 12 februari 1883, werd hij gelast met het oprichten van een post te Kimpoko ten noorden van de Stanley-Pool. In maart 1884 werd hij door Coquilhat opgevolgd.

Zijn verblijf te Kimpoko werd gekenmerkt door één van die incidenten die aantonen in welke netelige en delikate posities de Afrika-pioniers zich soms bevonden. De hoofdman van Kimpoko was Callewaert een bezoek gaan brengen. Uit hoffelijkheid bood deze het opperhoofd een glas wijn aan. Het inlands protocol nu, waarvan Callewaert natuurlijk niet op de hoogte was, eiste dat geen enkele Zwarte in het bijzijn van een Blanke mocht drinken. De onderdanen wilden hun hoofdman en Callewaert aanvallen, toen deze een geniale inval kreeg. «Uw opperhoofd heeft van mijn wijn gedronken,» zo sprak hij tot de inlanders, ik kan echter ook gedaan krijgen dat hij mijn wijn teruggeeft». Hij diende de hoofdman een sterke dosis braakmiddel toe, waarop deze, onder de verbaasde blik van zijn onderdanen werkelijk de wijn «teruggaf». Toen een weinig later Stanley zelf aan het hoofd van enkele Zanzibarieten ter hulp kwam, was de rust vlug hersteld. Na dit voorval werd Callewaert als een groot feticheur aanzien.

Callewaert werd nog belast met vele andere opdrachten. In maart 1883 schreef Stanley dat Callewaert in de post Kimpoko door Gambiele een inlands opperhoofd, werd gedood. Dit bericht bleek echter vals te zijn, want later ontmoetten beide pioniers elkaar. Einde 1883 gaf dokter Allard Callewaert de raad naar het vaderland terug te keren, ten einde te herstellen van een leverziekte welke hij in Afrika had opgedaan. Hij verliet Vivi op 16 december 1883, in gezelschap van kapitein Hanssens, Delcommune, Morgan en nog enkele andere pioniers. Op 20 december 1883 scheepde hij in aan boord van de *Cabo Verde*. Gedurende twee maanden zou hij verzorgd worden door dokter Goldschmit. In maart 1884 kwam hij te Brussel aan, waar hij zich ter beschikking stelde van de leden van het «Comité d'Études du Haut-Congo».

Charles Callewaert heeft als pionier uitstekende diensten bewezen in het kader van het door België ondernomen beschavingswerk.

De verstandhouding met zijn medewerkers en oversten was nochtans niet steeds de beste. Zijn oplopend karakter bracht hem dikwijls in konflikt met zijn superieuren, aan dewelke hij meende raadgevingen te moeten geven. Als gevolg daarvan werd hij door Stanley en door Strauch berispt. Naar aanleiding van een geschil dat gerezen was tussen Callewaert en Lindner, postoverste te Vivi, schrijft Strauch: «...Après avoir averti M. Lindner, il fallait vous abstenir de lui indiquer la conduite qu'il avait à tenir.» M. Lindner par un séjour prolongé en Afrique et par sa participation à d'importantes missions, possède beaucoup plus d'expérience que vous n'avez pu en acquérir...».

Charles Callewaert was drager van de volgende eretekens: Officier in de Koninklijke Orde van de Leeuw, Dienstster, Herinneringsmedaille van Belgisch-Congo, ridder in de Leopoldsorde.

31 juli 1956.

[W. R.]

R. Bonnaerens.

La Rev. col. belge, Brux., 1re année, n° 2, 1 novembre 1945, p. 21. — *Bull. mens. de l'Ass. des Vét. col.*, Brux., 1re année, n° 3, février 1930, p. 17; nouvelle série n° 3, octobre 1945, pp. 10-11; n° 5, décembre 1945, p. 23. — Luwel, M., Stanley docens. *Band*, Leopoldstad, 13e jaargang n° 4, april 1954, blz. 138-143. — Janssens, Ed. et Cateau, A., *Les Belges au Congo*, Anvers, impr. J. Van Hille-De Backer, T. I, 1908, pp. 595-596. — Chapaux, A., *Le Congo*, Brux., Charles Rozez, 1894, p. 90. — *Coquilhat à l'Équateur, Les Digestes Congolais*, n° 4, Namur, Grands Lacs, p. 104. — Devroey, E., *Le bassin hydrographique congolais*, Brux., Institut royal colonial belge, Section des Sciences techniques, T. 3, 1941, fasc. 3, pp. 29 et 32. — Stanley, H.-M., *Cinq années au Congo*, Brux., Institut national de géographie s. d. pp. 336 et 349. — De Martrin-Donos, Ch., *Les Belges dans l'Afrique centrale. Le Congo et ses affluents*, Brux., Maes, T. 2, 1886, pp. 61-62. — *A nos Hér. col. morts pour la Civ.*, Brux., Ligue du souvenir congolais, 1931, pp. 65, 67, 71, 72 et 79. — Masoin, F., *Histoire de l'É. I. C.*, Namur, impr. Picard-Balon, T. 1, 1912, pp. 308 et 323. — *L'Essor col. et marit.*, Brux., 10e année, n° 570, 15 octobre 1931, p. 3.